

CHET TILINI O'QITISH JARAYONIDA INTERFAOL O'YINLAR VA RAQAMLI SENARIYLARNI TADBIQ ETISHNING PSIXOLOGIK ASOSLARI

Mamatusunova Umida Shuxratovna

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti, Nemis tili nazariy fanlar kafedrasida stajyor o'qituvchisi

ANNOTATSIYA

Mazkur ishda chet tilini o'qitish jarayonida interfaol o'yinlar va raqamli ssenariylarni qo'llashning psixologik asoslari ilmiy-pedagogik nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Tadqiqotda ta'limning zamonaviy raqamli muhitida o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish, kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish hamda psixologik to'siqlarni kamaytirishda interfaol metodlarning o'rni yoritilgan. Shuningdek, mazkur yondashuvning ta'lim jarayonini shaxsga yo'naltirilgan, innovatsion va samaradorligi yuqori bo'lgan pedagogik modelga aylantirishdagi imkoniyatlari ochib beriladi.

Kalit so'zlar: interfaol o'yinlar, raqamli ssenariylar, psixologik asoslar, chet tili ta'limi, kommunikativ kompetensiya, motivatsiya, kognitiv faollik, gamifikatsiya, raqamli pedagogika, emotsional intellekt, innovatsion ta'lim, o'quv faoliyati.

KIRISH

So'nggi yillarda ta'lim tizimida yuz berayotgan raqamli transformatsiya jarayonlari chet tillarini o'qitish metodikasiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Zamonaviy jamiyatda xorijiy tillarni egallash nafaqat kommunikativ ehtiyojni qondirish, balki ilmiy izlanishlar olib borish, xalqaro hamkorlikni rivojlantirish va global mehnat bozorida raqobatbardosh mutaxassis sifatida shakllanishning muhim shartlaridan biriga aylandi. Shu sababli chet tili ta'limida o'quvchilarning faolligini oshiradigan, ularda erkin muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantiradigan hamda psixologik qulay muhitni yaratadigan innovatsion metodlarni qo'llash zarurati ortib bormoqda.

Mening shaxsiy mulohazamga ko'ra, chet tilini o'rganish jarayonida yuzaga keladigan asosiy muammolardan biri o'quvchilarning psixologik to'siqlari, xususan, xato qilishdan qo'rqish, nutqiy ishonchsizlik va ichki motivatsiyaning yetarli darajada shakllanmaganligidir. An'anaviy dars shakllarida o'quvchilar ko'pincha bilimni passiv qabul qiluvchi sifatida ishtirok etadi, bu esa ularning tabiiy kommunikativ faoliyatini cheklaydi. Interfaol o'yinlar va raqamli ssenariylar aynan ana shu muammoni bartaraf etishga xizmat qiluvchi samarali pedagogik vositalardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Tahlillarim natijasida shunday xulosaga kelindiki, o'yin texnologiyalari hamda raqamli platformalar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar o'quvchilarda nafaqat til kompetensiyasini, balki ijodiy fikrlash, tanqidiy tahlil qilish, hamkorlikda ishlash va mustaqil qaror qabul qilish kabi zamonaviy kompetensiyalarni ham rivojlantiradi. Ayniqsa, real hayotiy vaziyatlarni modellashtiruvchi raqamli ssenariylar

o'quvchilarni tabiiy kommunikativ muhitga yaqinlashtirib, tilni amaliy faoliyat vositasi sifatida qo'llash imkoniyatini yaratadi.

Shu nuqtai nazardan, interfaol o'yinlar va raqamli ssenariylarni chet tilini o'qitish jarayoniga tatbiq etishning psixologik asoslarini o'rganish zamonaviy lingvodidaktika va pedagogik psixologiyaning dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Mazkur tadqiqotimda ushbu metodlarning o'quvchilarning motivatsiyasi, emotsional holati, kommunikativ faolligi hamda kognitiv rivojlanishiga ta'siri ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

Zamonaviy ta'lim konsepsiyasida chet tilini o'qitish faqat grammatik bilimlarni shakllantirish bilan cheklanmay, balki o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasi, psixologik tayyorgarligi va mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan yaxlit pedagogik jarayon sifatida qaralmoqda. Shu nuqtai nazardan, interfaol o'yinlar hamda raqamli ssenariylar ta'limning mazmuni va shaklini takomillashtiruvchi innovatsion vositalar sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Mazkur yondashuv o'quvchini passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylantirib, bilimlarni amaliy faoliyat orqali egallash imkoniyatini yaratadi. O'yin jarayonida o'quvchilarda tabiiy qiziqish, ijobiy emotsiyalar va muvaffaqiyatga erishish istagi kuchayadi. Bu esa ichki motivatsiyaning shakllanishiga xizmat qiladi. Psixologiyada motivatsiya bilim olish faoliyatining asosiy harakatlantiruvchi omili sifatida e'tirof etiladi. Motivatsiyasi yuqori bo'lgan o'quvchi chet tilidagi topshiriqlarni faol bajaradi, yangi lug'at birliklarini tezroq o'zlashtiradi va muloqot jarayonida faolroq ishtirok etadi.

Interfaol rol o'yinlar o'quvchilarga kundalik hayot va kasbiy faoliyatga oid kommunikativ vaziyatlarni modellashtirish imkonini beradi. Masalan, mehmonxonada xizmat ko'rsatish, aeroportdagi muloqot, ishga qabul suhbat, shifokor va bemor o'rtasidagi dialog yoki xalqaro konferensiyadagi taqdimot kabi vaziyatlar o'quvchilarning tilni tabiiy muhitda qo'llashiga xizmat qiladi. Bunday faoliyat davomida o'quvchi grammatik qoidalarni yodlashga emas, balki fikrini mazmunli ifodalashga e'tibor qaratadi. Natijada nutq ravonligi, kommunikativ moslashuvchanlik va tilga bo'lgan ishonch ortadi. Tahlillarimga ko'ra, interfaol o'yinlarning samaradorligi raqamli ssenariylar bilan uyg'unlashganda yanada yuqori natija beradi. Raqamli ssenariylar multimedia texnologiyalari, sun'iy intellekt, virtual simulyatsiyalar, gamifikatsiya va onlayn platformalar asosida tashkil etilib, o'quvchini real hayotga yaqin bo'lgan kommunikativ muhitga olib kiradi. Bu jarayon o'quvchilarning vizual, eshitish va amaliy idrokini bir vaqtning o'zida faollashtirib, axborotni samarali o'zlashtirishga yordam beradi.

Psixologik jihatdan qaralganda, interfaol o'yinlar va raqamli ssenariylar o'quvchilarda emotsional xavfsizlik hissini shakllantiradi. O'yin muhiti baholash bosimini kamaytirib, xatolarni o'rganishning tabiiy qismi sifatida qabul qilishga imkon yaratadi. Natijada chet tilida gapirishdan qo'rqish, uyatchanlik va kommunikativ xavotir darajasi pasayadi. Bu holat ayniqsa boshlang'ich va o'rta til darajasidagi o'quvchilar uchun muhim psixologik omil hisoblanadi. Shuningdek, raqamli ssenariylar individual yondashuvni ta'minlaydi. Adaptiv ta'lim platformalari har bir o'quvchining bilim darajasi, o'zlashtirish sur'ati va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda topshiriqlarni avtomatik moslashtiradi. Mening

kuzatishlarim shuni ko'rsatadiki, bunday individual yondashuv o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi hamda mustaqil ta'lim ko'nikmalarining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Interfaol o'yinlar va raqamli ssenariylarning psixologik ta'siri

Interfaol metod	Psixologik ta'siri	Til o'rganishdagi natija
Rolli o'yinlar	O'ziga ishonchni oshiradi, kommunikativ qo'rquvni kamaytiradi	Erkin og'zaki nutq va muloqot kompetensiyasi rivojlanadi
Gamifikatsiya elementlari	Ichki motivatsiya va qiziqishni kuchaytiradi	Lug'at boyligi va darsdagi faollik ortadi
Raqamli ssenariylar	Vizual va emotsional idrokni faollashtiradi	Til birliklari real vaziyatlarda mustahkam o'zlashtiriladi
Virtual simulyatsiyalar	Stressni kamaytiradi, qaror qabul qilishni rivojlantiradi	Kasbiy va kundalik kommunikativ ko'nikmalar shakllanadi
Guruhli interfaol topshiriqlar	Hamkorlik va empatiyani rivojlantiradi	Jamoaviy muloqot va tanqidiy fikrlash kuchayadi
Sun'iy intellekt asosidagi platformalar	Individual yondashuvni ta'minlaydi, tezkor fikr-mulohaza beradi	Mustaqil ta'lim va til kompetensiyasi rivojlanadi

Bundan tashqari, interfaol o'yinlar guruhli hamkorlikni rivojlantirib, ijtimoiy-psixologik kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiladi. O'quvchilar o'zaro fikr almashadi, vazifalarni taqsimlaydi, kelishuvga erishadi va jamoaviy qarorlar qabul qiladi. Ushbu jarayon nafaqat kommunikativ kompetensiyani, balki liderlik, mas'uliyat, empatiya va tanqidiy fikrlash kabi XXI asr ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. O'tkazilgan tahlillar asosida shuni ta'kidlash mumkinki, interfaol o'yinlar va raqamli ssenariylar chet tilini o'qitish jarayonining psixologik samaradorligini oshiruvchi muhim pedagogik vositalardir. Ularning kompleks qo'llanilishi o'quvchilarning motivatsiyasi, emotsional barqarorligi, kommunikativ faolligi va kognitiv rivojlanishini ta'minlab, ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – O'RQ–637-son. – Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risidagi Farmoni. – Toshkent, 2023.

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning 2021-yil 6-may kuni chet tillarini o‘qitish tizimini takomillashtirish masalalariga bag‘ishlangan videoselektor yig‘ilishidagi nutqi.

4. Jalolov J. J., Mahkamova G. T., Ashurov Sh. S. *English Language Teaching Methodology*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2015. – 336 p.

5. Toshboyeva B. O. Chet til ta’limida interaktiv rolli o‘yinlar: nazariya va amaliyot // *International Scientific and Practical Conference “Innovative Methods of Teaching Foreign Languages, Modern Approaches in Translation Studies and Philological Research”*. – 2025. – B. 1120–1125. DOI: 10.5281/zenodo.15568066.

6. Toshboyeva B. O. Chet til o‘qitishda psixolingvistik yondashuvlar // *Xorazm Ma’mun akademiyasi axborotnomasi*. – 2022. – №3. – B. 142–148.

7. Krashen S. D. *Principles and Practice in Second Language Acquisition*. – Oxford: Pergamon Press, 1982.

8. Richards J. C., Rodgers T. S. *Approaches and Methods in Language Teaching*. – 3rd ed. – Cambridge: Cambridge University Press, 2014.

